

ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ІНФРАСТРУКТУРА РИНКУ

Електронний науково-практичний журнал

Випуск 51

Видавничий дім
«Гельветика»
2021

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Краус Н.М., Краус К.М., Марченко О.В.

НАВИЧКИ ТА КОМПЕТЕНЦІЇ, ЩО ПРОДУКУЮТЬСЯ

НАВЧАЛЬНИМ КУРСОМ «ЦИФРОВЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО» В УНІВЕРСИТЕТІ 5.0..... 3

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

Бестужева С.В., Шевченко В.В.

РОЗВИТОК СИСТЕМИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ..... 9

Kachanovska Maryna, Yakubovskiy Sergey, Koryuch Roman

IMPACT OF MIGRATION PROCESSES

ON THE ECONOMIES OF WESTERN EUROPE..... 16

Рахман М.С., Сівакова О.А.

НОВІ РЕАЛІЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ..... 23

Родіонова Т.А., Шишкіна В.І., Якубовський С.О.

ВПЛИВ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

НА РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ТНК..... 28

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Дишкантюк О.В., Потьомкін Л.М., Орлов М.С.

КРУЇЗНИЙ БІЗНЕС У СИСТЕМІ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ..... 33

Залужний А.Л.

ФЕНОМЕН ПРОС'ЮМЕРИЗМУ

У КОНТЕКСТІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ОСНОВНИХ ЙОГО РІЗНОВИДІВ..... 39

Зварич І.Т., Зварич О.І.

ФОРМУВАННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИХ ЧИННИКІВ

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ..... 45

Ковальова О.М., Ралкова К.С.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

ГАЛУЗІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ..... 59

Старченко Г.В.

СЕМАНТИЧНА АРХІТЕКТОНІКА ПРОЄКТНО-ОРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ

ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ 66

Тищенко С.В., Чернишова Т.М., Осіпчук А.С.

ТУРИЗМ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ

ГРУП РИЗИКУ ТА ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ..... 72

РОЗДІЛ 4. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Бабчинська О.І.

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕРСОНАЛУ

НА ІННОВАЦІЙНО АКТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ..... 81

Бергер А.Д., Борисенко Л.О.

НАСЛІДКИ ПАНДЕМІЇ COVID-19 ДЛЯ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

ТА СИСТЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА..... 86

Бондаренко С.М., Бодько Є.С., Кравченко С.С.

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА..... 93

Бреус С.В., Поліщук Т.С.

ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

У КОНТЕКСТІ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ..... 97

Бурачек І.В., Закапко О.І., Яромлюк Д.І.

SCRUM ЯК УСПІШНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ..... 103

Вареник І.В., Щасна М.А.

ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ

ПРОГРЕСИВНОГО РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНОГО ПАРКУ..... 110

РОЗДІЛ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

РОЗВИТОК СИСТЕМИ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ DEVELOPMENT OF THE SYSTEM OF NON-TARIFF REGULATION OF FOREIGN TRADE OF UKRAINE: THEORETICAL AND APPLIED ASPECT

УДК 339.544

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct51-2>

Бестужева С.В.

к.е.н., доцент
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Шевченко В.В.

студентка
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Bestuzheva Svitlana

Simon Kuznets Kharkov
National University of Economics
Shevchenko Valeria

Simon Kuznets Kharkov
National University of Economics

У статті розглянуто теоретичні засади використання інструментів нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності суб'єктів господарювання України. Обґрунтовано, що участь України у Світовій організації торгівлі створює додаткові переваги у використанні саме нетарифних інструментів у регулюванні як експорту, так і імпорту. Проаналізовано сучасну систему нетарифного регулювання України як повноцінного учасника Світової організації торгівлі, так і країни – партнера країн Європейського Союзу після підписання Угоди про асоціацію. Визначено, що пріоритетними галузями експортного спрямування є агропромисловий комплекс та харчова промисловість, які в перспективі можуть стати основою нарощування експортного потенціалу країни. У зв'язку із цим у статті з використанням методу кореляційно-регресійного аналізу побудовано економіко-математичну модель оцінки впливу чинників на обсяги імпорту товарів з ЄС до України за тарифними квотами. На основі результатів моделювання розроблено заходи щодо вдосконалення системи нетарифного регулювання в Україні.

Ключові слова: нетарифне регулювання, експорт, імпорт, зовнішня торгівля, чинник, розвиток, моделювання.

В статье рассмотрены теоретические основы использования инструментов не-

тарифного регулирования внешнеторговой деятельности субъектов хозяйствования в Украине. Обосновано, что участие Украины во Всемирной торговой организации создает дополнительные преимущества в использовании именно нетарифных инструментов в регулировании как экспорта, так и импорта. Проанализирована современная система нетарифного регулирования Украины как полноценного участника Всемирной торговой организации, так и страны – партнера стран Европейского Союза после подписания Соглашения об ассоциации. Определено, что приоритетными отраслями экспортного направления являются агропромышленный комплекс и пищевая промышленность, которые в перспективе могут стать основой наращивания экспортного потенциала страны. В связи с этим в статье с использованием метода корреляционно-регрессионного анализа была построена экономико-математическая модель оценки влияния факторов на объемы импорта товаров из ЕС в Украину по тарифным квотам. На основе результатов моделирования разработаны мероприятия по совершенствованию системы нетарифного регулирования в Украине.

Ключевые слова: нетарифное регулирование, экспорт, импорт, внешняя торговля, фактор, развитие, моделирование.

The article considers the theoretical principles of using the tools of non-tariff regulation of foreign trade activities of economic entities of Ukraine. It is substantiated that Ukraine's participation in the World Trade Organization creates additional advantages in the use of non-tariff instruments in the regulation of both exports and imports. The modern system of non-tariff regulation of Ukraine as a full member of the World Trade Organization and a partner country of the European Union after the signing of the Association Agreement is analyzed. It is determined that the priority sectors of export orientation are the agro-industrial complex and food industry, which in the long run may become the basis for increasing the country's export potential. In this regard, in the article using the method of correlation and regression analysis was built economic and mathematical model for estimating the impact of factors on the volume of imports of goods from the EU to Ukraine on tariff quotas. Based on the simulation results, the authors have developed measures to improve the system of non-tariff regulation in Ukraine with the aim of rapid growth and market entry of a wide range of new goods and services, the primary issue is to accelerate certification and standardization procedures through their maximum unification. The entry into force of the Agreement on Mutual Recognition and Acceptability of Industrial Products (ACAA) should play a key role in promoting trade in industrial products in priority sectors. In Ukraine, it is important to develop domestic consumption of raw materials, to stimulate the production of goods with higher added value, more attention should be paid to the effectiveness of budget subsidy programs instead of increasing budget funding. It is important to stimulate exports, develop effective programs to support the export of domestic agricultural products (development of new "green" programs and modernization of existing programs to support the "yellow box" to the program of "green box").

Key words: non-tariff regulation, export, import, foreign trade, factor, development, modeling.

Постановка проблеми. Сьогодні всі без винятку країни світу реалізують державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності, впроваджуючи в економічних відносинах з іншими країнами власну зовнішньоекономічну політику, яка має на меті застосування системи заходів, спрямованих на досягнення економікою цієї країни певних переваг на світовому ринку та водночас на захист

від конкуруючих імпортованих товарів внутрішнього ринку. Насамперед до таких заходів відносяться нетарифні методи регулювання зовнішньоторговельної діяльності суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблемами ефективного використання інструментів нетарифного регулювання

у зовнішньоекономічній політиці України займалися такі вчені, як: І. Бураковський, О. Гребельник, А. Кредісов, Ю. Козак, Н. Логвінова, І. Сіваченко, В. Микуляк, Т. Качка, В. Рокоча, А. Гніздилов, Л. Письмаченко та ін.

Беручи до уваги їхній науковий внесок в економічну теорію і практику, необхідно відзначити, що питання використання методів нетарифного регулювання у зовнішньоторговельній політиці України, ефективність використання тих чи інших інструментів такого регулювання зовнішньої торгівлі серед вітчизняних науковців недостатньо дослідженими.

Постановка завдання. Метою дослідження є розроблення заходів щодо вдосконалення системи нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності в Україні в умовах її членства у Світовій організації торгівлі (СОТ) та активної участі в євроінтеграційному процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Факт входження України у світову економічну систему означає розроблення чітко окресленої і зваженої державної зовнішньоекономічної політики, що потребує принципово інших підходів до вдосконалення механізму контролю зовнішньої торгівлі. Після вступу до СОТ як складової частини процесу інтеграції у світове господарство Україна була зобов'язана обмежити використання митно-тарифних важелів захисту внутрішнього ринку. До того ж Україна повинна допустити на національний ринок імпортовані товари та послуги, які через певні обмеження і підтримку державою деяких галузей (наприклад, ринку сільськогосподарської продукції) не поступають на нього. На жаль, на даному етапі розвитку наша країна залишається економічно слабкою, щоб протистояти обмежувальним заходам таких сильних основних торговельних партнерів, як США та країни ЄС.

Отже, у таких умовах активне використання Україною нетарифних методів регулювання зовнішньої торгівлі вбачається достатньо ефективним.

16 вересня 2014 р. Україна ратифікувала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом, яка набрала чинності у 2017 р. Ця Угода передбачає запровадження поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) протягом 10 років. Основним поширеним фактом щодо цієї угоди є значне скорочення або повне скасування ввізних мит на товари походженням з обох сторін. Водночас частка нетарифного регулювання зростає і стає основним захистом для національного виробника у сфері зовнішньої торгівлі. Та саме ця Угода про асоціацію через адаптацію українського законодавства до норм ЄС знижує нетарифні бар'єри в торгівлі, а також регулює такі питання, як торгівля послугами, конкуренція, захист інвестицій тощо.

У межах ПВЗВТ з ЄС немає традиційних квот, тобто українські експортери можуть увезти в ЄС будь-які обсяги товарів, якщо вони безпечні для споживачів та на них є попит. Натомість ПВЗВТ передбачає використання тарифних квот. Це спосіб часткового відкриття ринку, за якого на певний обсяг товару встановлюють нульове мито, тоді як торгівля поза межами цього обсягу відбувається з використанням стандартних ставок ввізного мита.

Як показує практика, під тарифні квоти потрапляє переважно висококонкурентна та стратегічно важлива для держави-імпортера продукція. Так, для європейських товарів, що імпортуються в Україну, передбачені лише три тарифні квоти та дві додаткові (свинина, м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці, цукор), а для українських – 36 квот (та чотири додаткові). Зокрема, під такий режим підпадають українські зернові, м'ясо птиці, виноградний і яблучний соки, мед, оброблені томати тощо [10].

У межах Угоди діють два механізми розподілу тарифних квот. Для основної частини тарифних квот ЄС та для всіх трьох українських тарифних квот діє принцип «перший прийшов, перший отримав». Однак для десяти товарних груп, зокрема для м'яса птиці, свинини, яловичини, яєць, вершкового масла, пшениці та кукурудзи, у ЄС застосовують ліцензії на імпорт, які отримують європейські компанії, що бажають купити в Україні товари в межах тарифних квот.

Оскільки Україна є одним із лідерів виробництва цих товарів на міжнародному ринку, відповідні тарифні квоти зазвичай вичерпуються за кілька днів із моменту їх відкриття. Наприклад, тільки ПАТ «МХП» виробляє приблизно 560 тис т курятини на рік, із них 132 тис т йде на експорт. Водночас обсяг тарифної квоти для імпорту курятини до ЄС на безмитній основі нині становить 20 тис т, що буде збільшено до 70 тис т у 2021 р. Щодо зернових – стратегічних для України товарів, що формують найбільшу виручку в нашому аграрному секторі, тарифна квота для імпорту в ЄС пшениці у цьому році становить лише 990 тис т. При цьому Україна збирає понад 60 млн т зернових на рік, лівова частка яких йде на експорт.

Щоб оцінити, наскільки не вистачає цих імпортованих квот для українських виробників, варто подивитися на статистичні дані. Станом на 10 січня 2020 р. українські компанії вже повністю використали тарифну квоту на мед, яку в 2020 р. ЄС збільшив до 6 тис т на рік. Окрім меду, українські експортери значною мірою використали тарифні квоти на 2020 р.: солод та пшеничну клейковину (72%), виноградний та яблучні соки (67%), цукор (28%), м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці (25%), яйця та альбуміни (20%) [8].

Але навіть за невеликих обсягів українські експортери активно використовують можливості

безмитного експорту. У 2019 р. українські експортери використовували можливості 32 із 40 тарифних квот, 11 з яких використані у повному обсязі та дві – більше ніж на 95% (у 2018 р. використовувалися можливості в рамках 32 тарифних квот, у 2017 р. – у рамках 29 тарифних квот, а в 2016 р. – у рамках 26 тарифних квот).

Із 1 жовтня 2017 р. ЄС запровадив додаткові безмитні тарифні квоти на сільськогосподарську та харчову продукцію, яка користується найбільшим попитом в ЄС, терміном на три роки в рамках тимчасових додаткових торговельних преференцій ЄС для України.

Зокрема, були збільшені такі безмитні квоти: мед (+2 500 т на рік); ячмінна крупа, оброблене зерно та борошно (+7 800 т); оброблені помідори (+ 3 тис т); виноградний сік (+500 т); овес (+4 тис т); кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули (+625 тис т); пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули (+65 тис т); ячмінь, ячмінне борошно та гранули (+325 тис т). Більшість додаткових безмитних квот почала діяти з 1 жовтня 2017 р., окрім квот на пшеницю, кукурудзу та ячмінь, які використовуються з 1 січня 2018 р. Загальні обсяги тарифних квот на п'ять років наведено в табл. 1 [8].

Щодо тарифних квот для імпорту в Україну, то вони такі: м'ясо свинини – 10 тис т, м'ясо птиці – 8 тис т, цукор – 30 тис т на рік.

Також у рамках тимчасових торговельних преференцій ЄС скасував увізні мита на імпорт з України на такі промислові товари, як добрива, вугілля, пігменти і препарати на основі діоксиду

титану, мідні та алюмінієві вироби, електронна апаратура для відтворення зображення.

Відповідно до Угоди про асоціацію (стаття 56 Глави 3 «Технічні бар'єри у торгівлі» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею»), Україна зобов'язалася поступово забезпечити відповідність із технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та дотримуватися принципів і практик, викладених у чинних регламентах ЄС.

Згідно зі звітом про виконання Угоди про асоціацію за 2019 р., за напрямом «Технічні бар'єри у торгівлі» завдання виконані на 63% [3]. За підсумками 2019 р. Україною прийнято необхідне базове законодавство та досягнуто принципової домовленості щодо приїзду попередньої оціночної місії для початку проведення переговорів щодо підписання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (Угода АСАА) у трьох пріоритетних секторах (низьковольтне електричне обладнання, електромагнітна сумісність обладнання, машини). У ході 21-го Саміту Україна – ЄС у липні 2019 р. було відзначено досягнутий Україною прогрес у наближенні законодавства у сфері технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності відповідно до Угоди про асоціацію. Прийнято як національні стандарти всі 1 512 гармонізованих європейських стандартів, відповідність яким надає презумпцію відповідності продукції, пов'язаних із нею процесів або методів виробництва чи інших об'єктів вимогам технічних

Таблиця 1

Тарифні квоти 12 основних товарних груп у 2017–2021 рр.

Назва	Домовлені в рамках ПВЗТВ, т	Загальний обсяг на 2017 рік, т	Загальний обсяг на 2018 рік, т	Загальний обсяг на 2019 рік, т	Загальний обсяг на 2020 рік, т	Загальний обсяг на 2021 рік, т
М'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці	16 000 - 20 000	16800	17600	18400	19200	20000
Пшениця м'яка, пшеничне борошно та гранули	950 000 - 1 000 000	960000	970000	980000	990000	1000000
Ячмінь, ячмінне борошно та гранули	250 000 - 350 000	270000	290000	310000	330000	350000
Кукурудза, кукурудзяне борошно та гранули	400 000 - 650 000	450000	500000	550000	600000	650000
Вершкове масло та молочні пасти	1 500 - 3 000	1800	2100	2400	2700	3000
Мед	5 000 - 6 000	5200	5400	5600	5800	6000
Цукор	20070	20070	20070	20070	20070	20070
Оброблені помідори	10000	10000	10000	10000	10000	10000
Виноградний та яблучний соки	10 000 - 20 000	12000	14000	16000	18000	20000
Яйця та альбуміни (основна)	1 500 - 3 000	1800	2100	2400	2700	3000
Свинина (основна)	20000	20000	20000	20000	20000	20000
Молоко, вершки та згущене молоко	8 000 - 10 000	8400	8800	9200	9600	10000

регламентів у пріоритетних для Угоди АСАА секторах (598 – для низьковольтного електричного обладнання (LVD), 136 – для електромагнітної сумісності (EMC), 778 – для безпеки машин (MD)).

Усе перераховане вище робиться з однією метою – підписати Угоду про оцінку відповідності та прийнятності промислової продукції (АСАА), що дасть змогу створити для товарів, на які поширюватиметься Угода, фактичний спільний ринок з Європейським Союзом. Тоді до товарів з України ставитимуться так, ніби це товари, виведені на ринок країною ЄС. У додатках ПВЗВТ визначено 27 категорій, на які потенційно може поширюватися АСАА – це машини, іграшки, медичне обладнання, ліфти, канатні дороги та посудини, що працюють під тиском. Хоча очікують, що спочатку АСАА буде підписана для кількох товарів і потім поступово розширюватиметься.

Україна та ЄС повинні закріплювати своє співробітництво у сфері стандартів, технічних правил, метрології, ринкового нагляду, акредитації та процедур відповідності, щоб підвищити відповідність їх систем та полегшити доступ до власних ринків. Із цією метою має відбуватися наближення нашого законодавства до законодавства ЄС як на горизонтальному, так і на галузевому рівні. Україна має запровадити необхідні заходи для поступового досягнення відповідності технічним регламентам ЄС та європейській системі стандартизації, метрології, акредитації, процедур оцінки відповідності та системі ринкового нагляду і зобов'язується слідувати принципам та практиці, які викладені у відповідних рішеннях та регламентах ЄС [4].

Стосовно санітарних та фітосанітарних бар'єрів спочатку розглянемо в рамках Угоди про асоціацію відповідно до її Глави 4 «Санітарні та фітосанітарні заходи». Україна повинна запровадити еквівалентну європейській систему контролю над якістю та безпечністю харчової продукції. Для цього уряд схвалив Всеохоплюючу стратегію імплементації Глави 4 (далі – Стратегія СФЗ), якою окреслено графік систематичної нормативно-правової адаптації законодавства до законодавства ЄС.

У рамках стратегії український уряд має реформувати систему державного контролю безпечності харчових продуктів, кормів та побічних продуктів тваринного походження відповідно до актів права ЄС, установити вимоги до виробництва та обігу новітніх харчових продуктів, харчових добавок, удосконалити законодавство про надання споживачам інформації про харчові продукти. До того ж Україна повинна реформувати механізм державного регулювання виробництва та обігу кормів, удосконалити законодавство про ГМО в харчових продуктах і кормах, механізм державного регулювання виробництва та обігу ветеринарних препаратів, переглянути максимальні рівні залишків

ветеринарних препаратів, поліпшити фітосанітарний стан та забезпечити захист здоров'я рослин.

Відповідно до Всеохоплюючої стратегії імплементації законодавства у сфері СФЗ, до кінця 2021 р. Україна має адаптувати до національного законодавства понад 250 актів ЄС за такими напрямками, як державний контроль у сфері СФЗ, безпечність харчових продуктів та кормів, здоров'я і благополуччя тварин, здоров'я рослин тощо.

Наслідком реалізації заходів з імплементації права ЄС у законодавство України є постійне зростання обсягів торгівлі між Україною та ЄС аграрної та харчової продукції. Україна зайняла перше місце за темпами зростання імпорту до ЄС сільськогосподарської продукції (агрорік – липень 2018 – липень 2019 р.). За дев'ять місяців 2019 р. оборот торгівлі сільськогосподарськими товарами між Україною та ЄС збільшився на 23% і сягнув рекордного показника у 7,5 млрд дол. США.

Згідно із щомісячним моніторинговим звітом Європейської Комісії про стан торгівлі сільськогосподарською продукцією, з листопада 2018 по жовтень 2019 р. імпорт до ЄС с/г продукції зі США становив 12,3 млрд євро, із Бразилії – 11,7 млрд євро, з України – 7,3 млрд євро [3]. За 2019 р. найбільш стрімким було зростання експорту з України – 41% (2,1 млрд євро в грошовому вираженні). За підсумками III кварталу 2019 р. Україна експортувала рекордні 39,8 млн т зернових, що на 44% більше минулорічного показника за аналогічний період. Позитивне сальдо становило 3,2 млрд дол. США. Найбільшими торговельними партнерами для України в ЄС залишаються Нідерланди, Польща, ФРН, Іспанія, Італія, Франція та Бельгія. Основні обсяги поставок до ЄС Україна забезпечує за рахунок зернових та олійних культур, а також соняшникової олії і макухи.

Згідно з Угодою про асоціацію з ЄС, тарифні квоти на ввіз сільськогосподарської продукції почали розширюватися не лише з боку країн Євросоюзу, а й із нашого. На даний момент для імпорту з ЄС діють п'ять тарифних квот: три основні та дві додаткові. Вони стосуються таких товарних груп, як м'ясо птиці, м'ясо свинини, цукор.

На основі проведеного аналітичного дослідження сучасного стану нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України авторами запропоновано оцінити вплив чинників на обсяг імпорту товарів з ЄС до України за тарифними квотами з використанням методу кореляційно-регресійного аналізу. Як показники (фактори) у модель пропонується включити такі: x_1 – зайняте населення у сільському господарстві, тис осіб; x_2 – платіжний баланс України, млн дол. США; x_3 – обсяги експорту сільськогосподарської продукції, млн дол. США; x_4 – індекс споживчих цін; x_5 – наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн. Досліджуваний показник – y – обсяги імпорту за тарифними квотами, кг.

Дослідити вплив зазначених чинників на обсяги імпорту за тарифними квотами дасть змогу кореляційний аналіз. Він проводиться за допомогою електронних таблиць Microsoft Excel. Результати надано в табл. 2.

Таблиця 2

Кореляційний аналіз

	y_1	x_1	x_2	x_3	x_4	x_5
y	1					
x_1	0,55866	1				
x_2	0,56555	0,28725	1			
x_3	0,91814	0,41418	0,60615	1		
x_4	0,4866	-0,2413	0,42746	0,68917	1	
x_5	0,73663	0,91962	0,34381	0,62255	-0,0692	1

Проаналізувавши дані таблиці кореляційного аналізу, можемо зробити висновок, що факторами, які найбільше з наданих впливають на обсяги імпорту за тарифними квотами, є обсяги експорту сільськогосподарської продукції та наявний дохід у розрахунку на одну особу. За таблицею Чеддока показник 0,918 класифікується як дуже тісний кореляційний зв'язок, а 0,736 – як сильний. Значення коефіцієнта кореляції є додатними, тому це означає, що зв'язок прямий: зі збільшенням факторів x , буде збільшуватися й y . Це не дивно, оскільки збільшення експорту сільськогосподарської продукції у цілому означає й збільшення обсягів експорту цієї продукції до Євросоюзу, з яким Україна підписала Угоду про асоціацію. Тому розширення торговельних зв'язків з ЄС сприятиме збільшенню кількості імпорту за тарифними квотами до України, оскільки країни Європи, зі свого боку, теж збільшують розміри тарифних квот. Щодо наявного

доходу у розрахунку на одну особу, то тут теж усе цілком зрозуміло. Оскільки він збільшується, то в українців зростає купівельна спроможність і вони можуть дозволити собі більш дорогі європейські продукти. Але варто зауважити, що цей наявний дохід є показником, що усереднюється, тому він може значно варіюватися.

Зробимо регресійний аналіз щодо цих двох факторів. За його даними, коефіцієнт множинної кореляції R становить 0,941, що означає дуже сильний кореляційний зв'язок цих двох факторів та прогнозного значення. А коефіцієнт детермінації R^2 становить 0,855. Це означає, що 85,5% обсягів імпорту за тарифними квотами формується під впливом обсягів експорту с/г продукції та наявного доходу споживачів. Візуальну інтерпретацію кореляційно-регресійного аналізу представлено на рис. 1 та 2.

Коефіцієнти регресії за x_3 , який дорівнює 981,4, показує, що за збільшення обсягів експорту агропродукції на 1 млн дол. США обсяг імпорту за тарифними квотами збільшиться на 981,4 кг. А коефіцієнт регресії за x_5 показує, що за збільшенні наявного доходу на 1 грн, обсяги імпорту зростають на 736,6 кг. Лінії тренду на обох кореляційних полях демонструють, що в майбутньому обсяги імпорту збільшуватимуться та виростуть приблизно до 30 тис т.

На основі результатів моделювання авторами запропоновано основні заходи щодо реформування системи нетарифного регулювання (рис. 3).

Висновки з проведеного дослідження. На основі проведеного дослідження можна зробити висновок про необхідність та доцільність прискорення реформування зовнішньоторговельної

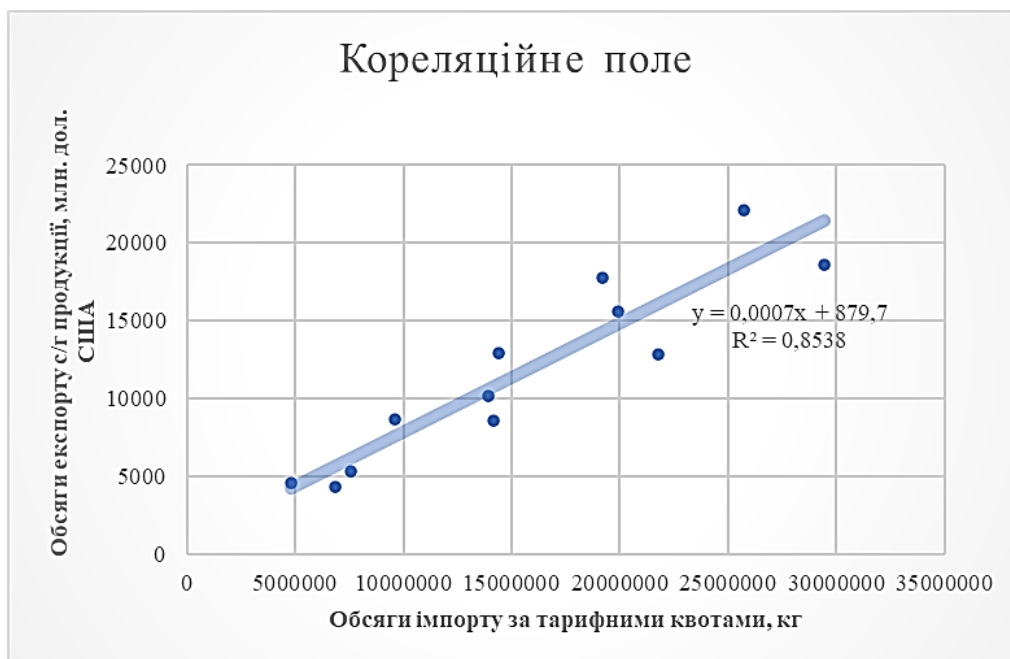

Рис. 1. Кореляційне поле за фактором x_3

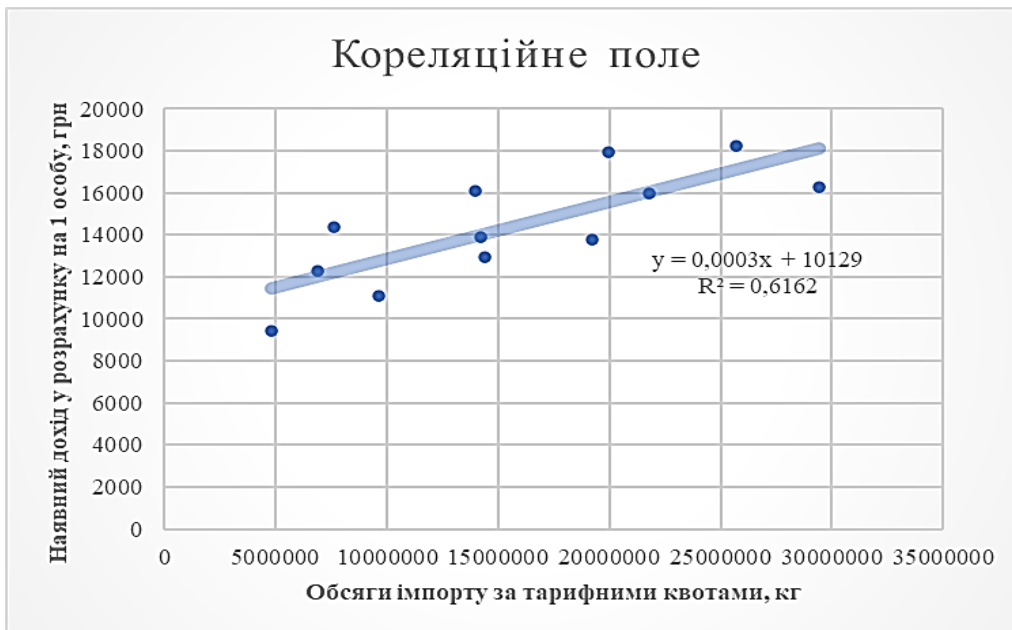

Рис. 2. Кореляційне поле за фактором X_5

Рис. 3. Заходи з реформування системи нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі України

Джерело: запропоновано авторами

політики України саме у сфері нетарифного регулювання. Нині залишається актуальним завданням для уряду модернізація державної політики підтримки сільського господарства як ключової експортної галузі. Участь України у СОТ, урядові зобов'язання перед цією міжнародною організацією та Угода про асоціацію з ЄС потребують нових підходів до формування державної політики

підтримки сільського господарства країни. передусім це розроблення нових «зелених» програм та модернізація існуючих програм підтримки «жовтої скриньки» на програми «зеленої скриньки». Для оптимізації технічного регулювання в Україні та розширення іноземного ринку для національних товарів важливим є питання остаточного завершення прискорення процедур сертифікації та

стандартизації за рахунок їх максимальної уніфікації. У сфері санітарного та фітосанітарного контролю вдосконалення законодавства має бути спрямоване на більш чітке визначення обов'язків до суб'єктів господарювання, задіяних у виготовленні та реалізації харчових продуктів, на рівні законів України та, відповідно, на чітке визначення випадків, за яких настає відповідальність за недотримання цих вимог та встановлення ефективних, пропорційних із провинною та попереджуючих порушення у майбутньому санкцій.

Отже, запропоновані заходи передбачають комплексне вирішення проблеми ефективного використання інструментів нетарифного регулювання як експорту, так імпорту України, що забезпечить їй стійкі конкурентні позиції на європейському та світових ринках.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вступ України до СОТ – новий виклик економічній реформі / ред. І. Бураковський. Київ : Альфа-Принт, 2003. 291 с.
2. Гніздилов А.М. Нетарифне регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності: методи та інструменти. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2010_1/Gnez_lov.htm (дата звернення: 25.10.2020).
3. Звіти про виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (дата звернення: 20.10.2020).
4. Качка Т. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України у сфері нетарифних бар'єрів в торгівлі між Україною та ЄС: технічні бар'єри та санітарія і фітосанітарія. URL: <https://www.google.com.ua/search?output=search&client=psy-ab&q> (дата звернення: 20.10.2020).
5. Козак Ю.Г., Логвінова Н.С., Сіваченко І.Ю. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств. Київ : ЦНЛ, 2006. 792 с.
6. Микуляк В. Асоціація України з ЄС: як це працює. *Юридична газета*. 2018. № 18(620). С. 12–13.
7. Міжнародна торговельна діяльність : підручник / наук. ред. В.В. Рокоча. Київ : Ун-т економіки та права «КРОК», 2018. 696 с.
8. Обсяги тарифних квот у 2017–2021 роках в рамках ПВЗВТ. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 20.10.2020).
9. Письмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія. Донецьк : Юго-Восток Лтд, 2008. 366 с.

10. Україна закрила квоти на експорт меду за 10 днів нового року. Євроінтеграційний портал. URL: <http://eu-ua.org/novyny/ukrayina-zakryla-kvoty-na-eksport-medu-za-10-dniv-novogo-roku> (дата звернення: 20.10.2020).

REFERENCES:

1. Burakovskiy I. (ed.) (2003) *Vstup Ukrainy do SOT novyi vyklyk ekonomichnii reformi* [Ukraine's accession to the WTO is a new challenge to economic reform]. Kyiv. (in Ukrainian)
2. Hnizdylov A.M. Netaryfne rehuliuвання u sferi zovnishnoekonomichnoi diialnosti: metody ta instrumenty [Non-tariff regulation in the field of foreign economic activity: methods and tools]. Available at: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vamsu_du/2010_1/Gnez_lov.htm (accessed 20 October 2020).
3. Zvity pro vykonannya Ughody pro asociaciyu mizh Ukrajinou ta JeS [Reports on the implementation of the Association Agreement between Ukraine and the EU]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu/zviti-pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu> (accessed 20 October 2020).
4. Kachka T. Kompleksne porivnjajno-pravove dos-lidzhennja vidpovidnosti zakonodavstva Ukrajinu u sferi netaryfnykh bar'jeriv v torghivli mizh Ukrajinou ta JeS: tekhnichni bar'jery ta sanitarija i fito sanitarija. [Comprehensive comparative legal study of compliance of Ukrainian legislation in the field of non-tariff barriers to trade between Ukraine and the EU: technical barriers and sanitation and phyto-sanitation] Available at: <https://www.google.com.ua/search?output=search&client=psy-ab&q> (accessed 20 October 2020).
5. Kozak Yu.H., Lohvinova N.S., Sivachenko I.Yu. (2006) *Zovnishnoekonomichna diialnist pidprijemstv* [Foreign economic activity of enterprises]. Kyiv: TsNL.
6. Mykuljak V. Asociacija Ukrajinu z JeS: jak ce pracuje [Association of Ukraine with the EU: how it works] *Legal newspaper*, vol. 18 (620), pp. 12–13.
7. Rokocha V.V. (ed.) (2018) *Mizhnarodna torhov-elna diialnist* [International trade]. Kyiv. (in Ukrainian)
8. Obsjaghy taryfnykh kvot u 2017–2021 rokakh v ramkakh PVZVT [Volumes of tariff quotas in 2017–2021 within the framework of the DCFTA]. Available at: <https://www.me.gov.ua> (accessed 20 October 2020).
9. Pismachenko L. M. (2008) *Derzhavne upravlinnia zovnishnotorhovelnou diialnistiu v Ukraini: rehuliuвання ta kontrol* [State management of foreign trade in Ukraine: regulation and control]. Donetsk. (in Ukrainian)
10. Ukrajina zakryla kvoty na eksport medu za 10 dniv novogho roku [Ukraine has closed quotas on honey exports for 10 days of the new year] *European integration portal*. Available at: <http://eu-ua.org/novyny/ukrayina-zakryla-kvoty-na-eksport-medu-za-10-dniv-novogo-roku>. (accessed 20 October 2020).